

**Brošura o:
promatranju izbora
i pomoći osobama
s invaliditetom da
sudjeluju na izborima**

**Lako razumljive
informacije**

**Brošura o:
promatranju izbora
i pomoći osobama
s invaliditetom da
sudjeluju na izborima**

**Lako razumljive
informacije**

Ovaj priručnik je prvobitno objavljen 2017. godine od strane OESS-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) kao

[Priručnik o promatranju i promoviranju sudjelovanja osoba s invaliditetom na izborima.](#)

Ova lako razumljiva inačica objavljena je kao dio projekta Potpore izborima na Zapadnom Balkanu, koji financiraju Europska unija i Austrijska razvojna agencija.

Molimo vas da izvornu publikaciju koristite kao konačnu i službenu verziju.

Ova knjiga slijedi europske standarde za izradu lako čitljivih i razumljivih informacija.

Saznajte više na: www.inclusion-europe.eu/easy-to-read/

Kazalo

Strana

Uvod **4**

**KPOSI i drugi važni
međunarodni dokumenti** **14**

**Prepreke za sudjelovanje
na izborima** **26**

Različite faze izbora **31**

ODIHR-ov rad **47**

Kontakti **53**

Uvod

Kratica za Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju je **OESS**.

Kratica za OESS-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava je **ODIHR**.

ODIHR je dio OESS-a.

ODIHR smatra kako je važno da osobe s invaliditetom imaju priliku sudjelovati na izborima.

Posmatrači tijekom procesa izbora

Posao osoba koje zovemo **ODIHR-ovim izbornim promatračima** provjeravaju slijede li izbori **međunarodne zakone**.

Međunarodni zakoni su zajednička pravila za različite zemlje koji se moraju poštivati.

Posao **ODIHR-ovih izbornih promatrača** je utvrditi dobivaju li osobe s invaliditetom priliku sudjelovati na izborima.

Ova brošura govori o stvarima koje pomažu osobama s invaliditetom da sudjeluju na izborima.

Ova brošura govori ODIHR-ovim promatračima o tomu kako provjeriti dobivaju li osobe s invaliditetom priliku sudjelovati na izborima.

Invaliditet

Oko milijardu osoba na svijetu ima neki oblik **invaliditeta**.

Osobe s **invaliditetom** imaju različite potrebe.

Osobama s **tjelesnim invaliditetom** otežano je kretanje.

Osoba s tjelesnim invaliditetom možda koristi invalidska kolica.

Osoba s **osjetilnim invaliditetom** može imati poteškoće s vidom.

Osoba s **osjetilnim invaliditetom** može imati poteškoće sa sluhom.

Osoba s **psihosocijalnim invaliditetom** može se osjećati loše u svom umu.

To znači da se može osjećati zabrinuto ili tužno.

Osobi s **intelektualnim invaliditetom** učenje može predstavljati poteškoću.

Osobe s invaliditetom su **raznolika** skupina.

Raznolikost znači da se osobe međusobno razlikuju.

Osobe s invaliditetom imaju različite potrebe.

Osobe s invaliditetom ne misle o stvarima na isti način.

Osobe s invaliditetom imaju različite ideje.

Osobe s invaliditetom imaju različite **prioritete**.

Prioriteti su stvari koje su jednoj osobi najvažnije.

Mi trebamo razumjeti da se osobe s invaliditetom razlikuju.

To će nam pomoći osigurati da osobe s invaliditetom budu pravilno uključene u izbore.

Svijet se neprestano mijenja. Ljudi uče nove načine razmišljanja o stvarima.

U prošlosti smo govorili o pomaganju osobama s invaliditetom ljubaznošću i dobroćinstvom.

Mi sada znamo kako osobe s invaliditetom imaju jednaka prava kao i svi drugi.

To zovemo **ljudska prava**.

Postoji dokument koji se zove **Konvencija o pravima osoba s invaliditetom**.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ima kraticu **KPOSI**.

KPOSI je pravni dokument o ljudskim pravima osoba s invaliditetom.

KPOSI nam govori kako osobe s invaliditetom imaju ista prava kao i svi drugi.

Dio KPOSI-ja pod naslovom **Članak 29** govori nam kako osobe s invaliditetom imaju pravo sudjelovati u politici i na izborima.

Dio KPOSI-ja pod naslovom **Članak 12** govori o prihvaćanju odluka koje donesu osobe s invaliditetom.

Članak 12 također govori o pomoći koja se pruža osobama s invaliditetom prilikom donošenja odluka.

Dobivanje pomoći u svrhu donošenja odluka naziva se **odlučivanje uz potporu**.

Posmatrači tijekom procesa izbora

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti rade li zemlje ono što stoji u KPOSI-ju.

Osoba s invaliditetom može sudjelovati na izborima na mnogo načina:

U politici možete sudjelovati kada ste **kandidat na izborima**.

Kandidat na izborima je osoba koja želi raditi kao političar. Kandidat na izborima želi da ljudi glasuju za njega ili nju.

U politici možete sudjelovati kada radite u **izbornoj kampanji**.

Izborna kampanja je vrijeme prije izbora kada političari ohrabruju ljude da glasuju za njih.

Na izborima možete sudjelovati tako da **glasujete**.

**Ova brošura ima
četiri dijela:**

Poglavlje 1 govori o KPOSI-ju i drugim važnim pravnim dokumentima iz cijeloga svijeta.

Poglavlje 2 govori o **preprekama** na izborima s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom.

Prepreke su stvari koje otežavaju osobama s invaliditetom sudjelovanje na izborima.

Poglavlje 2 također govori o načinima kako pomoći glede tih prepreka.

Poglavlje 3 govori o svim fazama izbora.

Poglavlje 3 također govori o stvarima koje ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti u svakoj fazi izbora.

Poglavlje 4 govori o raznim načinima kojim ODIHR-ovi izborni promatrači nadgledaju izbore.

Poglavlje 4 također govori o tomu kako ODIHR pomaže vladama.

Poglavlje 1

KPOSI i drugi važni

međunarodni dokumenti

Tijekom godina napisani su mnogi važni dokumenti o osobama s invaliditetom koji sudjeluju u politici.

Neki od tih dokumenata sadrže ideje i planove.

Neki od tih dokumenata su **pravni dokumenti**.

Pravni dokumenti govore o pravilima koja moramo primjenjivati.

KPOSI sadrži najviše informacija o osobama s invaliditetom i njihovom sudjelovanju u svakodnevnom životu i politici.

OESS kaže kako je **pluralistička demokracija** najbolji način kako osigurati postojanje demokracije i pravednosti za sve skupine.

Pluralistička demokracija znači da su različite skupine osoba zastupljene u politici i javnoj raspravi.

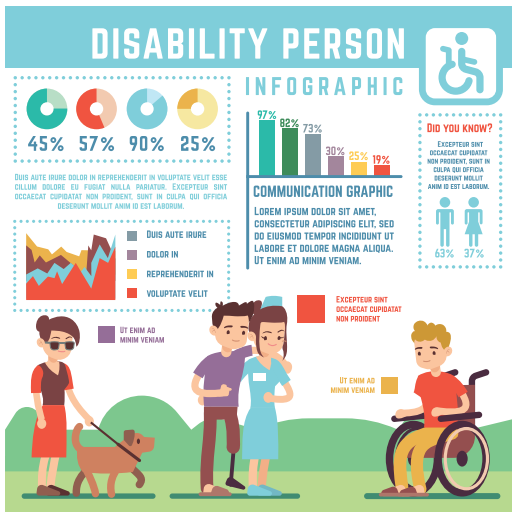
Prije mnogo godina, osobama s intelektualnim **invaliditetom** moglo se oduzeti pravo glasa.

KPOSI kaže da je to **diskriminacija**.

Diskriminacija je kada se s nekom osobom ili skupinom osoba ne postupa pravedno.

KPOSI kaže kako osobe s invaliditetom mogu sudjelovati u svim dijelovima izbora, bez ikakve diskriminacije.

KPOSI kaže kako je važno prikupiti informacije o osobama s invaliditetom.

Te informacije mogu se koristiti u svrhu donošenja dobrih odluka.

KPOSI kaže da te informacije moraju biti organizirane u različite dijelove.

Ti različiti dijelovi informacija govore nam o različitim tipovima osoba s invaliditetom.

Različiti dijelovi informacija govore nam o najboljim načinima pomoći svim osobama s invaliditetom kako bi sudjelovali u politici i na izborima.

KPOSI kaže kako je važno razgovarati s osobama s invaliditetom o zakonima i politikama glede invaliditeta.

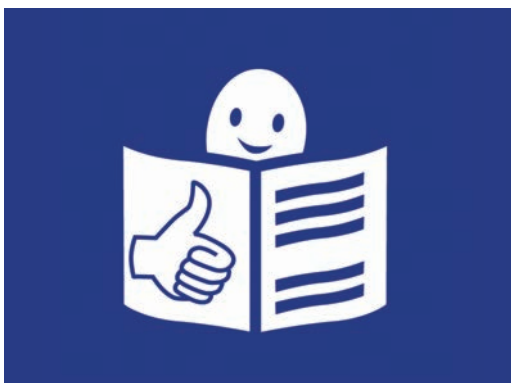

Važno je dobiti mišljenje od osobe s invaliditetom o tim zakonima i politikama.

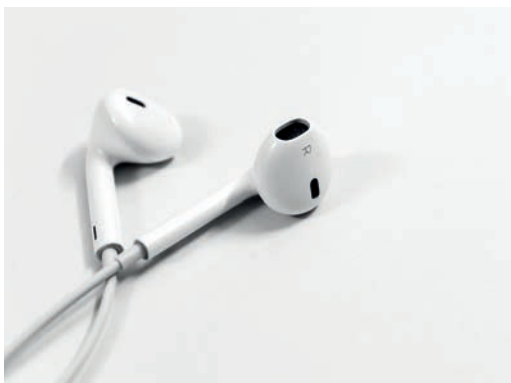
KPOSI kaže kako osobe s invaliditetom trebaju biti u stanju koristiti sva javna mjesta i usluge na isti način kao i svi drugi.

To se zove **dostupnost**.

KPOSI kaže da informacije trebaju biti dostupne na načine da ih osobe mogu dobiti i razumjeti.

To se također zove **dostupnost**.

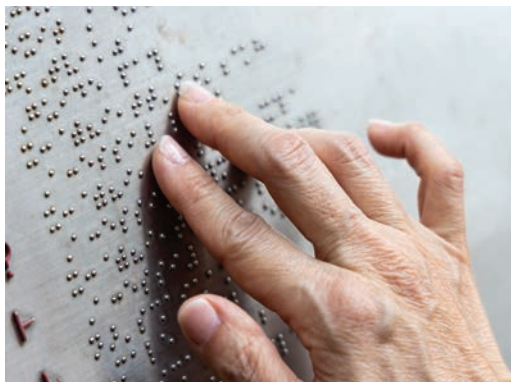
Zvučna informacija je informacija koju možete čuti.

Podcast je jedna vrsta zvučne informacije.

Vizualna informacija je informacija koju možete vidjeti.

Plakat je jedna vrsta vizualne informacije.

Taktilna informacija je informacija koju možete dotaknuti.

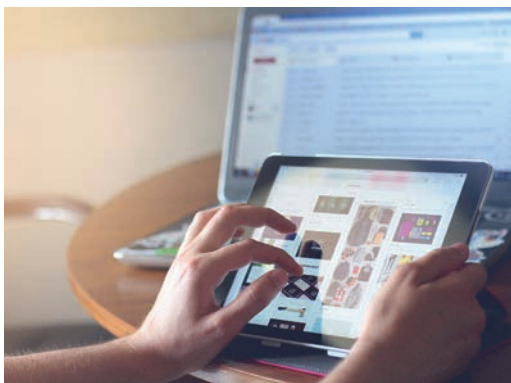
Brailleovo pismo je jedna vrsta taktilne informacije.

Velika slova informaciju čine dostupnijom.

Lako razumljiva informacija je informacija napisana jednostavnim jezikom.

Lako razumljiva informacija ima slike.

Zvučno-vizualna informacija sadrži informacije koje možete istodobno čuti i vidjeti.

Video je jedna vrsta zvučno-vizualne informacije.

Informacija se treba pružiti na dostupnim mjestima.

Informacija se može postaviti na Internet tako da osobe koje ne mogu putovati ipak budu uključene.

KPOSI kaže kako:

- Informacije
  - Mjesta i
  - Usluge
  - Produkti
- trebaju biti urađeni s **univerzalnim dizajnom**.

Univerzalni dizajn znači da se okruženje postavi na takav način kako bi svi ljudi mogli koristiti i razumjeti stvari.

Ponekad neka osoba može imati dodatne potrebe.

Te dodatne potrebe znače kako će se informacije, produkti, mjesta ili usluge trebati izmijeniti za tu osobu.

Te izmjene se zovu **razumna prilagođavanja**.

Razumna prilagođavanja su promjene urađene na informacijama, produktima, uslugama ili mjestima tako da ih sve osobe mogu koristiti.

Dio KPOSI-ja pod naslovom **Članak 29** govori o osobama s invaliditetom koje sudjeluju u politici i na izborima.

Članak 29 govori o tome kako lako razumljiva informacija treba biti na raspolaganju u svakoj fazi izbora.

Članak 29 kaže kako Biračka mjesta trebaju biti dostupna za invalidska kolica.

Biračko mjesto je mjesto na koje osoba ide glasovati na izborima.

KPOSI kaže kako je najbolje da osobe s invaliditetom glasuju na biračkim mjestima zajedno sa svim drugim osobama.

To pomaže osigurati da njezin ili njegov glas bude tajan.

Tajno glasovanje je važan dio demokracije.

Članak 29 kaže kako se osobama s vizualnim invaliditetom treba omogućiti glasovanje na biračkom mjestu uz korištenje **pomoćnog sredstva za glasovanje**.

Pomoćno sredstvo za glasovanje su stvari koje omogućuju ili olakšavaju osobi s invaliditetom da glasuje.

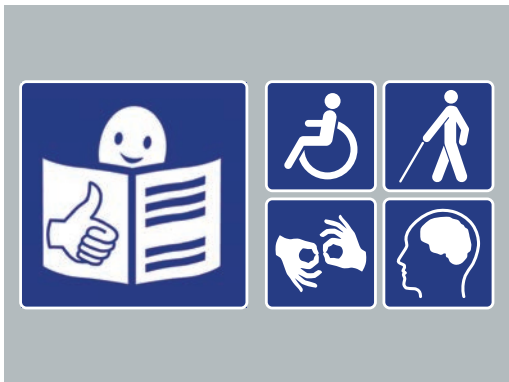
Članak 29 također kaže da tijekom glasovanja, osoba s invaliditetom može imati potporu osobe koju sama izabere na biračkom mjestu.

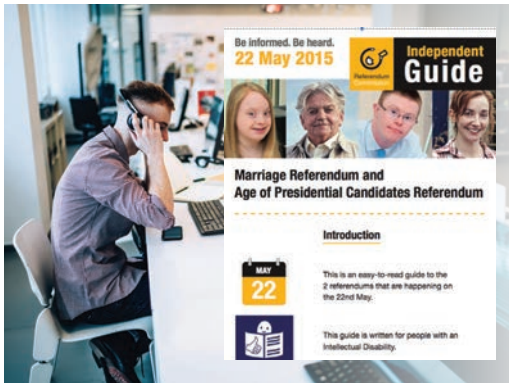
Politički skupovi trebaju se održavati na dostupnim mjestima za ljude s invaliditetom.

Ovo također znači da ljudi mogu sudjelovati na skupovima koristeći internet.

Informacije o političkim skupovima trebaju biti dostupne na način da ih osobe s invaliditetom mogu razumjeti.

Informacije koje političke stranke i kandidati plasiraju u javnosti moraju biti dostupne na način da ih osobe s invaliditetom mogu razumjeti.

Kada osobe s invaliditetom razumiju različite informacije o politici mogu donijeti **odluke temeljene na dobroj informiranosti**.

STEREOTYPE

Ljudi ponekad misle kako osobe s invaliditetom izbori ne zanimaju.

To se zove **stereotip**.

Stereotip je određeno uvjerenje o nekoj skupini osoba. Stereotipi za te skupine mogu često biti pogrešni ili štetni.

KPOSI želi osigurati da se prema osobama s invaliditetom ne odnosi na taj način.

KPOSI želi da **mediji** prikazuju ljude s invaliditetom koji sudjeluju u politici.

12

Dio KPOSI-ja pod naslovom **Članak 12** govori o prihvaćanju odluka koje donesu osobe s invaliditetom.

Članak 12 također govori o osobama s invaliditetom koje dobivaju neku vrstu pomoći kako bi donijeli odluku.

Dobivanje pomoći kako bi se donijele odluke zove se **podržano odlučivanje**.

Europski sud za ljudska prava je sud koji razmatra žalbe osoba koje kažu da im je njihova zemlja oduzela jedno ili više ljudskih prava.

Kratice za taj sud je **ESLJP**.

Ono što kaže ESLJP tiče se svih zemalja u Europi.

ESLJP je odlučivao o jednom predmetu o osobama s invaliditetom u Mađarskoj.

Taj se predmet zove Kiss protiv Mađarske (2010.).

Tim osobama je pravo glasa oduzeto zato što su bile osobe s intelektualnim invaliditetom.

ESLJP je rekao kako se nijednu osobu s invaliditetom ne može spriječiti da glasuje.

ESLJP je rekao kako osoba s invaliditetom može biti testirana kako bi se utvrdilo je li sposobna glasovati.

Važne organizacije imaju različita tumačenja prava osoba s invaliditetom.

KPOSI kaže kako testiranje osobe s invaliditetom prije nego što joj se omogući glasovanje predstavlja diskriminaciju.

KPOSI kaže kako sve osobe s invaliditetom imaju pravo glasovati.

KPOSI se ne slaže s ESLJP-om u svezi s testiranjem osoba s invaliditetom.

Poglavlje 2

Prepreke u sudjelovanju na izborima

Teško je dobiti informaciju o broju osoba s invaliditetom koje glasuju na izborima.

Neke informacije ukazuju na to kako su osobe s invaliditetom **nedovoljno zastupljene** u svim fazama izbora.

Nedovoljna zastupljenost ovdje znači da je nedovoljan broj osoba s invaliditetom koje sudjeluju na izborima.

Osobe s invaliditetom su nedovoljno zastupljene kao:

- Glasači
- Kandidati
- Političari
- Izborni promatrači
- Izborni službenici – političari koji čine vladu
- Izborna administracija – osobe koje provode izbore.

Neki od razloga zašto osobe s invaliditetom ne sudjeluju na izborima su:

- Zakonske prepreke – to znači da zakoni jedne zemlje previše otežavaju sudjelovanje na izborima osobama s invaliditetom.
- Negativni stereotipi o osobama s invaliditetom.
- Informacije o sudjelovanju na izborima nisu dostupne.
- Nije omogućena dovoljna potpora za osobe s invaliditetom kako bi sudjelovale na izborima.
- Nema dovoljno rasprava s osobama s invaliditetom.

STEREOTYPE

Kratice za organizacije osoba sa invaliditetom je OOSI.

OOSI govore o preprekama s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom.

Odluke i politike koje se donose zajedno s OOSI-jima korisnije su za osobe s invaliditetom.

Organizacije osoba s invaliditetom kažu kako osobe s invaliditetom ne sudjeluju na izborima zbog diskriminacije.

To znači da su osobe s invaliditetom još više **isključene** iz društva.

Kad su osobe **isključene** to znači da su isključene iz nečega.

Osobe s invaliditetom se ne **konzultiraju** oko pitanja koja na njih utječu.

Biti **konzultiran** znači tražiti mišljenje osoba s invaliditetom.

„**Ništa o nama bez nas**“ je naziv jedne kampanje.

„Ništa o nama bez nas“ odnosi se na osobe s invaliditetom koje uvijek trebaju biti uključene tijekom donošenja važnih odluka o pitanjima invaliditeta.

KPOSI kaže kako osobe s invaliditetom i **organizacije osoba s invaliditetom** trebaju sudjelovati u odlučivanju.

Žene s invaliditetom suočavaju se s mnogo prepreka glede sudjelovanja na izborima.

Nema dovoljno žena s invaliditetom koje sudjeluju u politici i izborima.

Žene s invaliditetom su **nedovoljno zastupljena skupina** u politici.

O temama važnima za žene s invaliditetom ne razgovara se dovoljno.

Te teme uključuju mogućnost sudjelovanja u politici i kontrole nad vlastitim životom.

Teme koje su važne za žene s invaliditetom mogu biti zanemarene.

Poglavlje 3

Različite faze

izbora

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju razmišljati o najvažnijim pitanjima za osobe s invaliditetom koje sudjeluju na izborima.

Ova brošura sadrži popis najvažnijih pitanja za promatrače u svakoj fazi izbora.

1. Predizborna faza – to je vrijeme prije nego što se izbori održe.

ODIHR je OEES-ova institucija.

57 zemalja su članice OEES-a.

ODIHR u tim zemljama promatra izbore.

Samo nekoliko zemalja članica OEES-a imaju zakone o osobama s invaliditetom koji sudjeluju na izborima.

Mnoge zemlje ne priznaju da nepostojanje univerzalnog dizajna predstavlja diskriminaciju.

Mnoge zemlje ne priznaju da nepostojanje razumnih prilagođavanja predstavlja diskriminaciju.

9

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeravati primjenu Članka 9 KPOSI-ja.

Članak 9 KPOSI-ja govori o dostupnosti.

Mjesta na kojima se održavaju kampanje i glasovanje trebaju biti dostupna.

Neke od važnih stvari koje treba osigurati su:

- Rampe
- Parking za osobe s invaliditetom

- Toaleti dostupni za invalidska kolica
- Oznake na prostorijama.

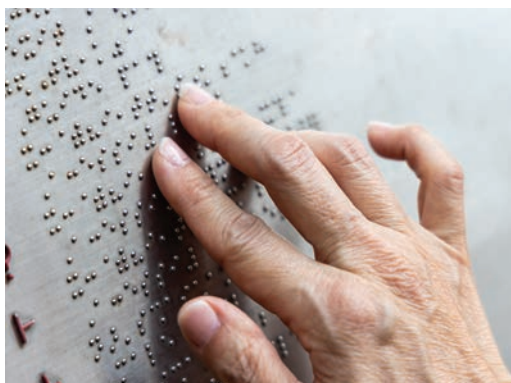

Informacije o izborima trebaju biti dostupne.

Prije izbora, ljudi trebaju znati o stvarima koje su dostupne kako bi se osobama s invaliditetom pružila potpora pri glasovanju.

Pomoćna sredstva i pomagala za kretanje trebaju biti dostupna.

Pomoćna sredstva za glasovanje su one stvari koje omogućuju ili olakšavaju glasovanje osobi s invaliditetom. Pomagalo za kretanje je pomoćno sredstvo kako bi se osobama pomoglo pri kretanju.

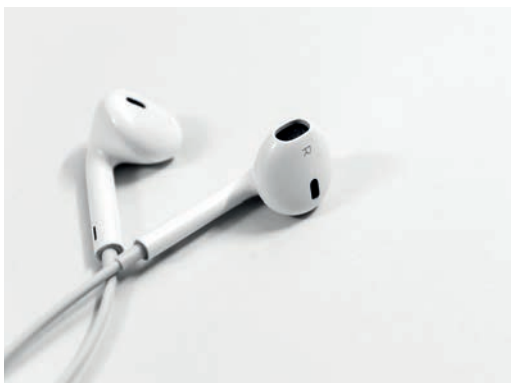

Članak 2 KPOSI-ja govori o različitim načinima komunikacije s različitim skupinama stanovništva.

Informacije o izborima trebaju biti u taktilnom, zvučnom i vizuelnom formatu.

Taktilna informacija je informacija koju možete dotaknuti.

Brailleovo pismo je jedna vrsta taktilne informacije.

Zvučna informacija je informacija koju možete čuti.

Podcast je jedna vrsta zvučne informacije.

Vizualna informacija je informacija koja se može vidjeti.

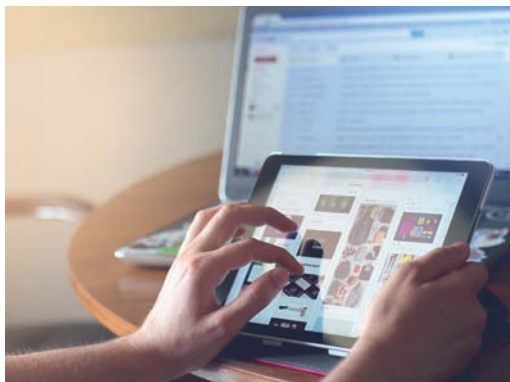
Plakat je jedna vrsta vizualne informacije.

Velika slova vizualnu informaciju čine dostupnijom.

Lako razumljiva informacija je informacija napisana jednostavnim jezikom.

Lako razumljive informacije imaju slike.

Zvučno-vizualne informacije sadrže informacije koje možete istodobno i čuti i vidjeti.

Video je jedna vrsta zvučno-vizualne informacije.

Informacije na internet stranicama trebaju poštovati posebna pravila tako da internet stranice budu dostupne.

ODIHR-ovi promatrači trebaju osigurati da glasački listići budu dostupni svim osobama s invaliditetom.

Članak 9 KPOSI-ja kaže kako osobe koje rade na izborima trebaju biti obučene o pitanjima invaliditeta.

Osobe s invaliditetom trebaju biti konzultirane prije nego što se donesu odluke o pitanjima invaliditeta.

Konzultacije s osobama s invaliditetom znače traženje njihovoga mišljenja.

Osobama s invaliditetom možda treba više vremena kako bi iznijeli svoje mišljenje.

Konzultacije s osobama s invaliditetom trebaju se održavati često.

To će pomoći u prikupljanju mišljenja osoba s invaliditetom.

OOSI-jevi trebaju biti konzultirani o pravilima za održavanje izbora.

Posmatrači tijekom procesa izbora

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti jesu li OOSI-jevi konzultirani o pitanjima upravljanja izborima.

ODIHR-ovi promatrači trebaju provjeriti postoje li bilo kakvi zakoni u danoj zemlji u kojima stoji kako osoba s invaliditetom ne može glasovati.

U nekim zemljama postoje zakoni u kojima stoji kako osoba s invaliditetom ne može biti kandidat.

Kada osobe s invaliditetom nemaju prava sudjelovanja na izborima, one mogu uložiti službenu žalbu.

Mediji se moraju konzultirati s OOSI-jima.

OOSI mogu pomoći medijima osigurati dostupnost informacija o izborima.

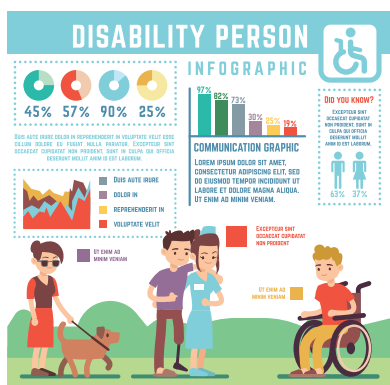

KPOSI kaže kako mediji moraju obrazovati javnost o glasovanju na izborima.

To obrazovanje mora biti dostupno osobama s invaliditetom.

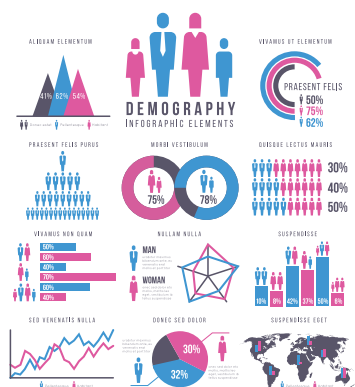

ODIHR-ovi promatrači trebaju provjeriti je li osobama s invaliditetom dostupno registrirati se za glasovanje.

Teško je prikupiti informacije o različitim osobama s invaliditetom koje sudjeluju na izborima.

Osobe s invaliditetom imaju pravo na privatnost.

Teško je osigurati pružanje najbolje potpore kada nisu prikupljene informacije o:

- različitim tipovima invaliditeta koje osobe mogu imati;
- starosti;
- spolu.

Dobra ideja je da se ljude pita koja im je pomoć potrebna umjesto da ih se pita o njihovom invaliditetu.

Nema mnogo zemalja članica OESS-a koje pružaju pomoć osobama s invaliditetom da se kandidiraju na izborima.

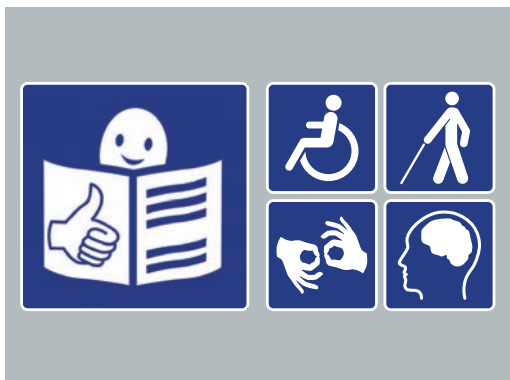
Osobe s invaliditetom mogu također biti članovi političke stranke.

Politička stranka je skupina političara koji zajedno rade zato što imaju iste prioritete i ideje.

Osobe s invaliditetom mogu također biti članovi političke stranke.

Političke stranke trebaju učiniti informacije o njihovim planovima dostupnima.

To pomaže osigurati da osobe s invaliditetom mogu donositi odluke koje se temelje na dobroj informiranosti.

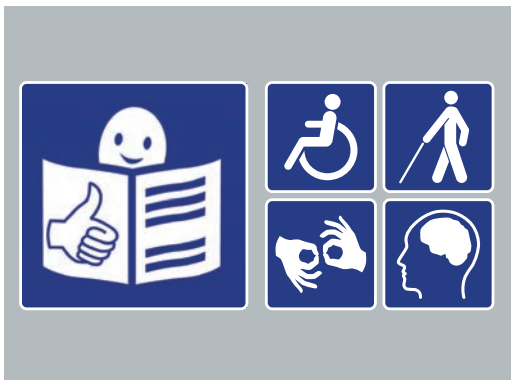
Može biti potrebno da političke stranke pruže dodatnu pomoć i novac kako bi pomogle osobi s invaliditetom kandidirati se na izborima.

Kandidatu na izborima, koji je osoba s invaliditetom, može zatrebati da mu se omogući **razumno prilagođavanje**, kao što je pomoć za znakovni jezik.

2. Izborni dan – ovo je dan kada ljudi glasuju na izborima.

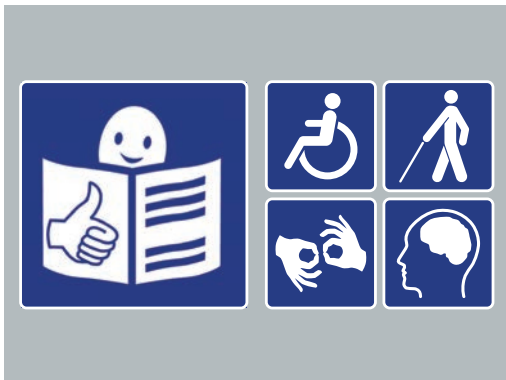
KPOSI kaže kako izbori moraju biti organizirani na dostupan način.

KPOSI kaže kako se mora primijeniti **univerzalni dizajn**.

Biračka mjesta moraju biti dostupna svim osobama s invaliditetom.

Informacije o glasovanju moraju biti dostupne svim osobama s invaliditetom.

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti mogu li osobe s invaliditetom dobiti pomoć tijekom glasovanja, ukoliko im je potrebna.

Glasački materijal i oprema moraju biti univerzalno dizajnirani.

Osobama s vizualnim invaliditetom može zatrebati:

- Povećalo
- Taktilni glasački listići
- Vodiči na Brailleevom pismu

Osobama s različitim vrstama invaliditeta može biti potrebno imati osobu koju sami izaberu da im pomogne pri glasovanju.

Važno je da tu osobu izabere sama osoba s invaliditetom.

Ako neka osoba kao što je izborni službenik pomaže osobi s invaliditetom glasovati, to može značiti da taj glas nije tajni.

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti što zakon kaže o glasovanju uz pomoć druge osobe.

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti je li osoba glasovala tajno.

KPOSI kaže kako je najbolje ako osobe s invaliditetom glasuju na biračkim mjestima kao i ostali.

Ponekad to nije moguće.

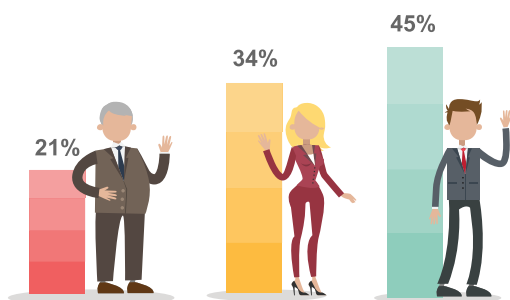
ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti mogu li osobe s invaliditetom glasovati na druge načine.

Drugi načini glasovanja su glasovanje poštom ili mobilno glasovanje.

ODIHR-ovi izborni promatrači trebaju provjeriti jesu li ti drugi načini glasovanja primijenjeni na najbolji način.

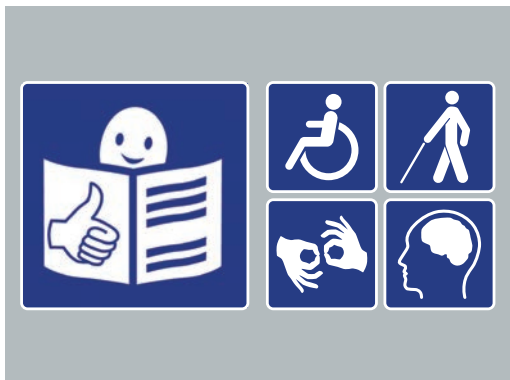

3. Nakon izbora – ovo je faza nakon što su ljudi glasovali.

Važno je da osobe s invaliditetom saznaju rezultate izbora u **stvarnom vremenu**.

Stvarno vrijeme je vrijeme kada se izborni rezultati javno proglašavaju.

Izborni rezultati moraju se dati u dostupnom obliku kako bi ih razumjele osobe s invaliditetom.

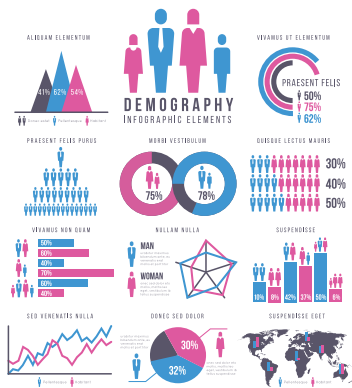
13

Članak 13 KPOSI-ja govori o stvarima koje se smatraju pravednima za osobe s invaliditetom.

ODIHR-ovi promatrači trebaju provjeriti postoji li način da osobe s invaliditetom podnesu žalbu u svezi s izborima.

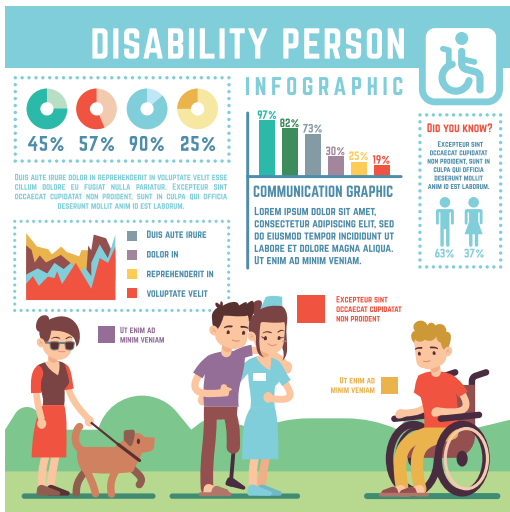

U KPOSI-ju se izražava zabrinutost kako su osobe s invaliditetom **nedovoljno zastupljene** i kao kandidati i u javnim organizacijama.

Važno je prikupiti i objaviti informaciju o tomu koliko se osoba s invaliditetom kandidiralo na izborima.

Važno je prikupiti i objaviti informaciju o tomu koliko je osoba s invaliditetom na popisima birača.

Bilo bi od pomoći ako bi sve informacije o osobama s invaliditetom koje sudjeluju na izborima bile razvrstane po dijelovima.

Različiti dijelovi informacija govore nam o različitim tipovima osoba s invaliditetom.

Mogu se koristiti različite informacije kako bi glasovanje bilo dostupnije svim osobama s invaliditetom.

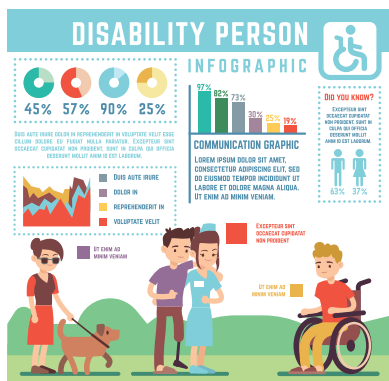

Poglavlje 4

ODIHR-ov rad

Osobe s invaliditetom koje sudjeluju na izborima predstavljaju važan dio KPOSI-ja.

Važno je prikupiti informacije o osobama s invaliditetom koje sudjeluju na izborima.

Posmatrači tijekom procesa izbora

ODIHR šalje izborne promatrače na razna mjesta kako bi se utvrdilo mogu li osobe s invaliditetom sudjelovati na izborima.

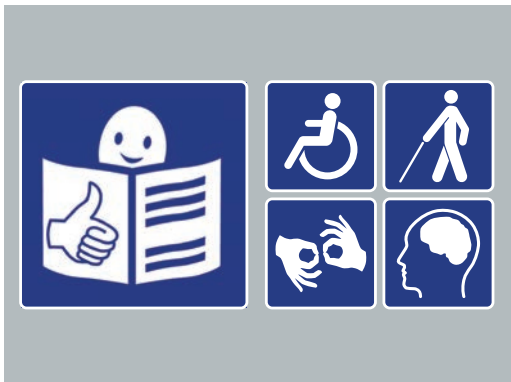

OOSI i građani promatrači mogu također pomoći u prikupljanju informacija u zemlji.

Najvažnija pitanja za sudjelovanje osoba s invaliditetom na izborima su:

- imati stvarnu priliku biti kandidati

- imati dostupnu informaciju o izborima,

- glasovati bez prepreka

- dobiti rezultate izbora na dostupan način.

ODIHR prije izbora u zemlje šalje Misiju za procjenu potreba.

Misija za procjenu potreba provjerava predizborne radnje i sugerira treba li ODIHR promatrati izbore.

Misija za procjenu potreba sastaje se s OOSI-jima.

Nakon što obavi promatranje izbora, ODIHR piše izvješće.

U tom izvješću se navodi jesu li osobe s invaliditetom bile u stanju sudjelovati na izborima koje je ODIHR promatrao.

Praćenje nakon izbora

ODIHR nastavlja praćenje u zemljama gdje je promatrao izbore.

ODIHR-ovim **praćenjem nakon izbora** nastoji se učiniti da izbori budu još dostupniji.

Izbori mogu biti bolji kada su osobe s invaliditetom uključene u politiku i izbore.

Sudjelovanje nedovoljno zastupljenih skupina u politici je važno.

ODIHR želi uključiti nedovoljno zastupljene skupine kako bi izbori bili bolji.

ODIHR želi osigurati da nedovoljno zastupljene skupine budu uključene u buduće izbore.

ODIHR se želi konzultirati s OOSI-jima oko poboljšanja izbora.

ODIHR želi da i vlade konzultiraju OOSI-je o pitanjima invaliditeta.

ODIHR želi da vlade čine ono što KPOSI nalaže.

ODIHR-ovo promatranje izbora pomaže vladama više saznati o načinima kako pomoći osobama s invaliditetom kako bi sudjelovale na izborima.

ODIHR-ovo promatranje izbora znači da ODIHR promatra izbore.

Izbori se promatraju kako bi se utvrdilo dobivaju li osobe s invaliditetom priliku sudjelovati na izborima.

ODIHR-ovo promatranje izbora pomaže vladama provoditi ono što KPOSI nalaže o izborima.

Ova brošura pomaže objasniti načine na koje se osigurava sudjelovanje osoba s invaliditetom na izborima.

Kontakti

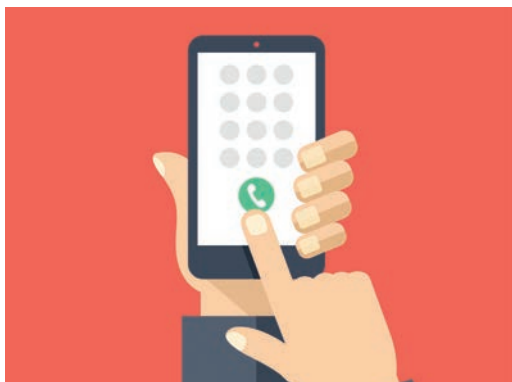

Za više informacija, posjetite
[OSCE.org/ODIHR](https://www.osce.org/odihr)

Ili možete saznati više ako stupite s
nama u kontakt:

Email:
office@odihr.pl

Telefon:
+48 22 5200 600

Adresa:
OSCE/ODIHR
ul. Miodowa 10
00-251 Varšava, Poljska